

Zapraszamy Państwa do spędzenia niepowtarzalnych chwil z **kapelą góralską i brygadą zbójnicką** Karpackie Zboje!

Oferta Noworocznego występu Jukacy / Dziadów Żywieckich

W okresie świątecznym, sylwestrowym, noworocznym, polecamy zamówienie unikatowej atrakcji jaką jest przyjazd w dowolne miejsce w kraju i za granicą tzw. Dziadów żywieckich - Jukacy. W żadnym innym regionie Polski nie zachował się podobny zwyczaj ludowy jakim jest występ psotnych Jukacy. Jesteśmy pewni, że **Dziady Żywieckie** bardzo urozmaicą Waszą imprezę.

Dziady żywieckie (Jukace, Jukoce) to zwyczaj ludowy odprowadzany na Żywiecczyźnie. Terytorialnie ograniczony do Żywca-Zabłocia oraz do niektórych wsi położonych na południowy zachód od Żywca tj. Cięciny, Ciśca, Węgierskiej Górki, Żabnicy, Milówki, Kamesznicy, Lalików, Szarego, Zwardonia oraz w części Koniakowa. Dawniej (złamano ten zwyczaj w latach 30. XX w.), zgodnie z tradycją, nieprzekraczalną granicą dla jukacy był most na rzece Sole, oddzielającej Żywiec od Zabłocia.

Obrzęd trwa od wieczora w sylwestra i kończy się w Nowy Rok w godzinach popołudniowych. Podczas tego obrzędu trwa kołędowanie połączone z życzeniami noworocznymi oraz **robienie psikusów napotkanym przechodniom.**

Zapłatą za kołędę bywa czasem placek świąteczny, poczęstunek wódką, lub najczęściej drobna kwota pieniężna, która szczególnie w Zabłociu była przeznaczana na organizację zabawy "dziadowskiej".

Niestety zwyczaj ten z roku na rok zanika. Jest podtrzymywany jedynie w cyklicznie organizowanej imprezie "Gody Żywieckie" na przełomie stycznia i lutego, który odbywa się na Żywiecczyźnie. **Zapraszamy Państwa też do przyjazdu do nas, abyście zobaczyli to unikalne przedstawienie i wielobarwny korowód dziadów żywieckich.**

Dziady żywieckie, dla odróżnienia od dziadów z okolicznych podżywieckich wiosek, zwani są często jukacami. Jednak nie jest to jedyna różnica, gdyż występują między nimi różnice w strojach. Dziady żywieckie posługują się najbardziej archaicznym typem masek. Jest to maska, najczęściej z kawałka baraniego runa, z wyciętymi otworami na oczy i usta. Na głowę ubierają czapkę "ciakę" w formie stożka zakończoną pomponem (najczęściej wykonanym z bibuły), na której wypisany jest nadchodzący nowy rok. Innymi atrybutami jukacy są dzwonki przypięte do pasa oraz bat, wykonany z powroza zwężającego się ku końcowi (dawniej takie powrozy wykonywali żywieccy powroźnicy na zamówienie) długości ok. 3 m, osadzonego na drewnianym trzonku o średnicy ok. 30-40 mm, długości ok. 30-50 cm i zakończony tzw. **ciynioskiem i strzylockiem** długości ok. 30-40 cm, spletanym samodzielnie przez jukaca z lnianych nici. To właśnie ta końcówka daje efekt "trzaskania z bata", przypominający huk wystrzału z broni palnej.

"Banda" jukacy składała się z kilkunastu do kilkadziesiątu (czasem nawet do 70 osób). Jukacem mógł być tylko i wyłącznie kawaler (dziś tych reguł już nie przestrzega się, ale dawniej były obowiązujące). Wśród jukacy panuje swoista hierarchia i ustalone tradycją reguły. **Kompania jest tylko jedna i jakkolwiek konkurencja nie wchodzi w grę.** Na czele kompanii stoi kasjer. Różni się od pozostałych czerwonym strojem. Ma on do pomocy kilku poganiaczy. Można rozpoznać ich po lampasach naszywanych na spodnie. Ich kolor oznacza również miejsce jakie zajmuje w grupie poganiaczy. Każdy chcący awansować w hierarchii, musi legitymować się już stażem w chodzeniu "po dziadach". Dawniej jedną ze ściśle przestrzeganych reguł było to, że w miejscach publicznych pod żadnym pozorem nie wolno było się ujawnić. **Dziad musiał pozostawać anonimowym za złamanie tej reguły groziło zdzielenie przez poganiacza batem.** Ubranie dziada jest wykonane według własnego pomysłu. Następnymi w hierarchii dziadowskiej są: dziad (miał czapkę jak poganiacz ale z rogami) kominiarz, diabełek i baba. Twarze kominiarza, diabła i babki są odkryte, dlatego role te nie są chętnie przyjmowane i powierzane nowicjuszom.

Porządek kołędowania dziadów jest też określony. "Gonienie" Dziadów rozpoczyna się w wieczór sylwestrowy, zbiórką na placu przed dworcem kolejowym w Żywcu, otrzymując tu instrukcje i udając się na odbywające się w Zabłociu zabawy sylwestrowe. **Obecnie złamano tradycję nieprzekraczania mostu na Sole i jukace wędrują również do centrum miasta.** Po przybyciu na zabawę wpadają na salę, składają uczestnikom zabawy życzenia noworoczne. Potem jest taniec dla dziadów gdzie proszą wybrane panny i mężatki. Następnie opuszczają bal i udają się na następny. Tak mija im czas prawie do rana.

ZBÓJNICKI SZLAK LESZEK MŁODZIANOWSKI

Ul. Jana III Sobieskiego 7, 34-300 ŻYWIEC

NIP: 5532306340 REGON: 240745145

Tel/fax +48 33 4759652 | Mobile +48 609789879

e-mail: marketing@zbojnickie.pl www.zbojnickie.pl

NASZE MARKI

O godzinie 05:00 w dzień Nowego Roku w kościele pw. Św. Floriana w Zabłociu jest organizowana dla jukacy tzw. msza dziadowska. Ci po jej zakończeniu rozbiegają się w małych grupkach, by kołędować po domach w Zabłociu i na ulicy (dawniej Główniej a obecnie Dworcowej), składając życzenia mieszkańcom wracającym z nabożeństw.

Dziady żywieckie, w odniesieniu do grup kołędniczych związanych z tym zwyczajem, występujących w żywieckich wioskach, różnią się od jukacy z Zabłocia. Występują pomiędzy nimi dość duże różnice, widoczne nawet pomiędzy poszczególnymi wsiami. Jedynie w Siennej, jako że wieś ta była przynależna do żywieckiego klucza folwarcznego i parafią jej była przez długie lata parafia żywiecka, jak również to, że położona jest na granicy z Zabłociem, formy ubioru i kołędowania zachowały się takie jak w Żywcu.

Im dalej od Żywca zwyczaj ten przybiera formy spektaklu odradzającego się życia, którego kwintesencją jest taniec koni nad martwym-śpiącym niedźwiedziem lub **macidulą**, który zmartwychwstaje-budzi się ze snu zimowego. **Zmieniają się również postacie występujące w grupach kołędniczych na rzecz postaci związanych z przyrodą:**

- ✓ **konie** – strój konia przybrał formę czapki osadzonej na drewnianym stelażu zakończonej od przodu wyrzeźbionym w drewnie łbem konia i przyozdobionej kolorowo fragmentami wstążek lub bibułą;
- ✓ **niedźwiedź** – ubrany w kozuch, runem na zewnątrz;

oraz postacie, zaobserwowane zapewne na jarmarkach, może w pobliskim Żywcu, to jest:

- ✓ **Żołnierz** – z rogatywką na głowie, przyozdobiony orderami; często pełnił rolę komendanta w kompanii dziadowskiej;
- ✓ **Żyd** – w przesadnie długim kapeluszu, w masce rzeźbionej w drewnie lipowym w sposób szczególnie szpetny z haczykowatym nosem, w znoszonym, połatanym płaszczu, czasami z walizką (pieniędzy); często towarzyszy mu Żydówka – mocno umalowana kobieta;
- ✓ **Młoda para** – postacie przedstawiające (parodiuje) elegancików miejskich;

oraz postacie przybywające czasem na wieś tj:

- ✓ **Cygan z Cyganką** – bez maski gdzie malowano twarz najczęściej na czerwono; atrybutem pary cygańskiej było dziecko przyczepione do pleców;
- ✓ **"Dziechciarz"** – byli to najczęściej Słowacy lub Węgrzy handlujący dziechciem oraz wykonujący drobne naprawy w obejściu wiejskim (np. popularne kiedyś nitowanie garnków); często postać ta upodabnia się do Żyda;
- ✓ **Kominiarz** – bez maski, pomalowany najczęściej na czarno, w cylindrze z drabinką oraz szczególnie ostatnio z szczotkami kominiarskimi a dawniej z miotłą.

Postacie cyganów i kominiarza były przydzielane adeptom "fachu" dziadowskiego, niejako na stażu. Dopiero po przejściu tego stażu można było awansować w kompanii i przywdziać maskę.

Występowały też postacie o trudnym do ustalenia pochodzeniu lub mityczne:

- ✓ **Diabeł** – zazwyczaj dwóch jeden czerwony drugi czarny;
- ✓ **Śmierć** – odziana w białe prześcieradło z namalowanymi czarną farbą kośćmi oraz z kosą w rękach;
- ✓ **Macidula** – czyli sznurkorz, strzępiorz, najczęściej w masce ale często również bez niej.

Występują też oczywiście postacie z życia codziennego wsi:

- ✓ **Ksiądz** – przebrany jak ksiądz (ksiądz jaki jest każdy widzi);
- ✓ **policjant** – często w stroju milicjanta;
- ✓ **górale** – zadaniem górali było przygrywanie kołędnikom; jeden grał na guzikówce-heligonce, drugi na skrzypkach, a inny na wakacie.

Trzeba przypomnieć, że wszystkie postacie grane były przez mężczyzn, nigdy nie było możliwości uczestniczenia w tych obrzędach kobiet.

TRADYCJE KOŁĘDNICZE NA ŻYWIECCZYŹNIE PODCZAS ŻYWIECKICH GODÓW

Zwyczaj kołędowania na Żywiecczyźnie, który sięga zamierzchłych czasów jest kultywowany po dziś dzień. Żywieckie Gody, to jedna z najbardziej widowiskowych imprez folklorystycznych w Polsce. Jedną z atrakcji są grupy kołędnicze zwane **Dziadami**, które w barwnych strojach z odpowiednimi rekwizytami i pomysłowymi maskami przemierzają ulice Żywiecczyzny. Każdy z uczestników kreuje inną postać, ma specyficzny wygląd i temperament.

ZBÓJNICKI SZLAK LESZEK MŁODZIANOWSKI

Ul. Jana III Sobieskiego 7, 34-300 ŻYWIEC

NIP: 5532306340 REGON: 240745145

Tel/fax +48 33 4759652 | Mobile +48 609789879

e-mail: marketing@zbojnickie.pl www.zbojnickie.pl

NASZE MARKI

Niegdyś w skład tej grupy wchodziło: komendant czyli dowódca w mundurze z orderami, który odpowiadał za swą grupę również przed władzami lokalnymi, dwa diabły; czerwony i czarny, z groźnymi maskami i widłami, kominiarz w czarnym garniturze z drabiną i linką, blacharz z warsztatem blacharskim na plecach, cyganka i cygan w ozdobnych strojach z dzieckiem na plecach, Żyd ubrany w długi płaszcz, cylinder i długie włosy z siana lub ze sznurków z maską z wyrzeźbionym jęzorem i białymi zębami, **snurkowie zwani też strzypkorzem, lub Macidulą**, w postrzępionym stroju **z kolorowych szmatek, śmierć z kosą, młoda pani ze skarbonką na datki, niedźwiedź czyli mężczyzna ubrany w futro i maskę imitującą niedźwiedzia, koń z przypiętą do głowy tekturą w kształcie głowy konia, nakryty szatą, spod której wystają dzwonki, pacholki z batami, ksiądz i matolki**. W późniejszym czasie do grona dołączyli: **telefonista, golibroda, fotograf, lekarz i pielęgniarka**.

Fot. Jukace / Dziady Żywieckie

W imprezie udział biorą grupy kolędnicze z całej Żywiecczyny, a przygrywa im kapela w składzie: skrzypce, heligonka, bęben lub wakat. Rytmiczna muzyka i towarzyszący jej dźwięk dzwoneczków zawieszonych na rekwizytach i strojach, a także okrzyki, gwizdki i trzaskanie z batów wprawiają przebiegających w ciągły ruch, niczym trans. To niezwykle spektakl, który tak naprawdę nie można opisać słowami, pozostaje więc przeżyć to na żywo, a wrażenia z pewnością będą niezapomniane.

Żywieckie Gody to dziś przede wszystkim barwne widowisko, w którym udział bierze przepiękny i niepowtarzalny korowód przebiegających. Niegdyś był to jednak ważny obrzęd, który miał wraz z przychodzącym **Nowym Rokiem** zapewnić pomyślność i urodzaj.

Pamiętajmy o tym, że dziady noworoczne to tradycja, która ewoluje. Przez lata zmieniał się nieco skład grup obrzędowych (dochodziły nowe postaci), ale również bardzo **ewoluował strój**. Przeglądając się fotografiami z dwudziestolecia międzywojennego możemy zauważyć, że stroje obrzędowe wówczas jeszcze oparte były na bardzo prostych materiałach (**kożuchy, futra, słoma i dzwonki**), dziś to już z kolei wymyślne kostiumy uszyte niejednokrotnie z bogatych materiałów.

Fot. Jukace w akcji!

Wcześniej dziady były obrzędem, który miał ważne miejsce w wierzeniach i kalendarzu ludowym. Ludzie byli przekonani, że ich przyjsie zapewni wegetację, bogactwo pól w nowym roku i witalność. Z czasem jednak zaczęły ztracać obrzędowy charakter, stały się raczej wesołym zwyczajem o charakterze rozrywkowym i lokalnym symbolem tożsamości regionalnej.

W żadnej z grup (z wyjątkiem Jukacy) nie może jednak zabraknąć dwóch postaci zwierzęcych. To oczywiście konie i niedźwiedź.

Konie - strój konia to duża zdobiona różnokolorową bibułą czapa o zarysie końskiej sylwetki oraz drewniany stelaż z przymocowanym z przodu wyrzeźbionym w drewnie końskim łbem, nakrywany barwną narzutą. Konie w tradycji ludowej symbolizują witalność, żywiołowość i naturalne siły przyrody.

Niedźwiedź - ubrany w kożuch, runem na zewnątrz, jest również symbolem witalności, ale także płodności. Miał też zapewniać ochronę przed wszystkim, co złe.

Poza postaciami zwierzęcymi, nie może zabraknąć w korowodzie postaci obcych. Osób, które nie były kojarzone z codziennym życiem wsi, ale można je było zobaczyć np. na jarmarkach. Czasami wzbudzają strach, czasem zaciekawienie. Ich wszystkich można sprowadzić do miana „obcy”. **Do takich postaci należą:**

Żyd - w zbyt wysokim kapeluszu, w masce rzeźbionej w drewnie lipowym w sposób szczególnie szpetny z haczykowatym nosem, w znoszonym, połatanym płaszczu, czasami z walizką (pieniędzy); często towarzyszy mu Żydówka - mocno umalowana kobieta;

Żołnierz - z rogatywką na głowie, przyozdobiony orderami; często pełnił rolę komendanta w kompanii dziadowskiej. To postać, która występuje przede wszystkim w okolicach Żabnicy.

Cygan z Cyganką - bez maski, gdzie malowano twarz najczęściej na czerwono; atrybutem pary cygańskiej było dziecko przypięte do pleców. W grupach jest też Cygan prowadzący konie i jest to jedna z najgłośniejszych postaci.

ZBÓJNICKI SZLAK LESZEK MŁODZIANOWSKI

Ul. Jana III Sobieskiego 7, 34-300 ŻYWIEC

NIP: 5532306340 REGON: 240745145

Tel/fax +48 33 4759652 | Mobile +48 609789879

e-mail: marketing@zbojnickie.pl www.zbojnickie.pl

NASZE MARKI

Kominiarz - bez maski, pomalowany najczęściej na czarno, w cylindrze z drabinka oraz szczególnie ostatnio z szczotkami kominiarskimi a dawniej z miotłą. Kominiarz często obsmarowuje młode panny sadzami, co ma zapewnić im powodzenie i szczęście w miłości. Jest to postać o przeznaczeniu medialnym, która ma do czynienia z ogniem i dymem, który łączy światy ziemski z pozaziemskim.

Młoda para, Młoda Pani - to także postacie medialne, przedstawiające (parodiujące) elegancików miejskich. Są klasycznym przykładem istot znajdujących się w momencie przejścia (a Gody to przecież nic innego jak właśnie przejście z jednej fazy do drugiej). Młoda Pani to jeszcze nie mężatka, ale już nie panna.

Ksiądz to również postać medialna, między człowiekiem i Bogiem

Nie do końca jasna jest genealogia najbardziej kolorowej postaci Godów, jaką jest Macidula. Nosi ona zresztą kilka innych nazw. W poszczególnych częściach Żywiecczyny mówi się na nią: **Sznurkorz, Strzępkorz, Szmaciura czy Łatkorz.** Ubrana w strój z wielokolorowych postrzępionych pasków tkanin występuje najczęściej w masce, chociaż zdarza się, że i bez niej. Kim właściwie był Macidula? A może to była Macidula? Prawdopodobnie to postać utożsamiana z wędrownym krawcem, który świadczył usługi reperowania i naprawiania elementów odzieży. Natomiast w jednej z miejscowości nazwano ją Macidulą poprzez przyrównanie do barwnie ubierającej się żony znanego Cygana.

Poza postaciami realnymi, są również postacie mityczne, związane z wierzeniami. Należą do nich:

Diabeł - w grupie zazwyczaj dwóch, jeden czerwony drugi czarny. Czarny jest utożsamiany z mrokiem, złem. Czerwony z czeluściami piekielnymi, ogniem.

Śmierć - odziana w białe prześcieradło z namalowanymi czarną farbą kośćmi oraz z kosą w rękach. Warto pamiętać, że czas zimowego świętowania to czas graniczny. Stare odchodzi, przychodzi nowe. W obrzędach granicznych często pojawia się śmierć. Nie oznacza ona definitywnego końca, lecz początek czegoś nowego.

W grupach kolędniczych występują też postacie z codziennego życia wsi, jak Pacholki (to głównie oni strzelają na batach, gdyż w każdej grupie musi być ktoś spełniający tę ważną rolę, w końcu trzaskanie z bata miało odpędzać złe duchy i przywracać ład i porządek).

Są też inni, jednak nieco odmienni od reszty jak Policjant, Fotograf czy Sietniok (wiejski głupek).

Cena występu - do uzgodnienia, jest ona zależna od:

- ✓ terminu i miejsca imprezy;
- ✓ ilości osób biorących udział w imprezie (od 4 do 30 Jukacy / Dziadów Żywieckich);
- ✓ czasu trwania imprezy (1 h);
- ✓ dodatkowych atrakcji;

Za udział w **naszych zbójnickich imprezach** są przewidziane liczne zbójnickie gadzety, które sami produkujemy oraz nagrody w postaci pamiątek regionalnych, certyfikaty zbójnickie, tzw. zbójckie giejty bezpieczeństwa oraz **zbójnicki dukat** na szczęście dla uhonorowania najważniejszych postaci Twojej imprezy. Niniejszy program może ulec modyfikacji w zależności od oczekiwań.

Kozdy z Wos jak prawdziwy zbójnik będzie musiał sie wykozać sprytem, inteligencjom, sprawnościami fizycom i łodwagom. Tak zeby ze swoim łupem, plecokiem pełnym harnasiowych wrażeń, wrócił scośliwy ku chałupie i zeby sławił gorolskom ślebode! Hej!

Rezerwacja występu Jukacy / Dziadów Żywieckich

Wszystkie usługi na zapytanie z indywidualną kalkulacją! Skorzystanie z odpowiednich atrakcji wymaga **wcześniejszej rezerwacji**, której można dokonać w siedzibie **Zbójnickie Group** przy ul. Jana III Sobieskiego 7, 34-300 Żywiec lub pod nr tel./fax 033 475 96 52 lub + 48 609 789 879 lub pisząc maila: marketing@zbojnickie.pl

Dane do przelewu:

ZBÓJNICKI SZLAK LESZEK MŁODZIANOWSKI
34-300 ŻYWIEC
Ul. Jana III Sobieskiego 7
NIP: 553 - 230 - 63 - 40
REGON: 240 745 145

KONTO BANKOWE ZŁOTÓWKOWE ING BANK ŚLĄSKI
Nr. 84 1050 1070 1000 0023 2267 3688

Zbojnickie Group

Zapraszamy do skorzystania z naszych usług!

Dołącz do Karpackich Zbójów!

Zapraszamy do zabawy!

Zaświadczenie o wpisie do Rejestru Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych Marszałka Woj. Śląskiego nr. 944
Gwarancja ubezpieczeniowa AXA nr. 01.281.630

ZBÓJNICKI SZLAK LESZEK MŁODZIANOWSKI

Ul. Jana III Sobieskiego 7, 34-300 ŻYWIEC

NIP: 5532306340 REGON: 240745145

Tel/fax +48 33 4759652 | Mobile +48 609789879

e-mail: marketing@zbojnickie.pl www.zbojnickie.pl

NASZE MARKI

